

2020-07-09

Regeringskansliet
Näringsdepartementet
103 33 Stockholm

Svar på beställning om underlag inför programändring för förlängningsåren 2021-2022

Sammanfattning

Jordbruksverket föreslår här ett kraftfullt landsbygdsprogram som under förlängningsåren 2021-2022 görs smalare, vassare och enklare och som på ett tydligt sätt sätter jordbruket i fokus. Förslaget innehåller alternativa budgetar som motsvarar dagens genomsnittliga årsbudget samt årsbudgetar som är 15 procent respektive 30 procent lägre än dagens.

Uppdraget är mycket brett och i yttrandet beaktas nuvarande mål som rör jordbruket, miljö och klimat samt landsbygdsutveckling, inte minst målen för den svenska livsmedelsstrategin. Jordbruksverket ser att den av riksdagen beslutade livsmedelsstrategin utgör det viktigaste styrdokumentet för att nå en hållbar matproduktion i hela landet, vilket också bidrar till landsbygdsutveckling på många sätt. Därför är Jordbruksverkets förslag att medel inom kommande CAP fokuseras på färre åtgärder som effektivt bidrar till livsmedelsstrategins mål. Jordbruksverket föreslår att jordbrukarstöden prioriteras högt då dessa är avgörande både för jordbrukets konkurrenskraft och bidrag till miljönytta och minskad miljöpåverkan, såsom biologisk mångfald, minskat näringsläckage och bättre vattenkvalitet. Genom miljöersättningarna kan jordbrukarna utföra kollektiva nyttor i form av miljötjänster, och ersättningen för dessa miljötjänster utgör dessutom en viktig del av jordbrukarnas inkomster. Jordbrukarstöden bör hållas så stabila som möjligt för att jordbrukarna ska kunna planera sin ekonomi och verksamhet långsiktigt.

Den övergripande slutsatsen från Riksrevisionens granskning av landsbygdsprogrammet 2014-2020 (RiR 2018:26) var att det stora antalet åtgärder har försvårat genomförandet, lett till ökade administrativa kostnader och försenade utbetalningar av stöd. Antalet projekt- och investeringsstöd behöver därför minskas betydligt för att få ett kraftfullare och effektivare program. Det som i första hand bör prioriteras är stöd till kompetensutveckling, rådgivning och samarbete, inklusive EIP, samt till investeringar för jordbrukets konkurrenskraft och miljöinvesteringar till våtmarker. Stöd till bredband och service är oerhört viktiga för landsbygdernas utveckling, men Jordbruksverket anser att pengar till detta bör satsas inom de nationella stöd som finns redan idag.

Bakgrund och beställning

Näringsdepartementet har gett Jordbruksverket i uppdrag att i egenskap av förvaltande myndighet för landsbygdsprogrammet 2014–2020, lämna förslag på hur nuvarande landsbygdsprogram bör förlängas under övergångsperioden. Vi förutsätter att övergången innebär två förlängningsår, även om det inte är beslutat.

Programändringen ska göras för att fastställa innehållet i landsbygdsprogrammet 2014-2020 under den period på två år som programmet förväntas förlängas. En förlängning av programperioden med åren 2021-2022 kommer sannolikt att innebära att utbetalning av stöd kan göras fram till och med år 2025. Beslutet om programändring 7 är beroende av den övergångsförordning som diskuteras på EU-nivå.

Enligt beställningen ska förlängningen genomföras så att bästa måluppfyllelse av programmet kan uppnås givet programbudgeten och då beakta nuvarande mål som rör jordbruket, miljö och klimat samt landsbygdsutveckling för programmet tillsammans med målen för den svenska livsmedelsstrategin. Samtidigt ska en smidig övergång till den nya genomförandemodellen och strategisk plan så långt som det är möjligt säkras. Jordbruksverket ska därför även beakta regeringens förslag till nettobehovsanalys samt övriga beställningar om åtgärder kopplade till kommande strategiska plan som lämnats från Regeringskansliet. Det innebär att vi tagit hänsyn till Promemoria om behovsanalys i den strategiska planen för genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige, dnr. N2020/01752/JL samt svaren som Jordbruksverket lämnat på olika beställningar från Regeringskansliet om kommande jordbrukspolitik. I denna promemoria lyfts följande nationella mål som är relevanta för genomförandet av framtida gemensamma jordbrukspolitik (CAP):

- Livsmedelsstrategins mål och dess åtgärder som sammanfattningsvis syftar till att öka livsmedelsproduktionen och stärka sektorns konkurrenskraft samtidigt som relevanta miljömål nås.
- De av Sveriges nationella miljömål (nationella åtaganden) inom miljöområdet som sammanfaller med målen för CAP.
- Målet för klimatanpassning, att utveckla ett långsiktigt hållbart och robust samhälle som aktivt möter klimatförändringarna genom att minska sårbarheten och ta tillvara möjligheter, i de delar som sammanfaller med målen för CAP.
- Målet för den sammanhållna landsbygdspolitiken, som sammanfattningsvis syftar till en livskraftig landsbygd och en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet. I detta inkluderas exempelvis arbete för stärkt konkurrenskraft, hållbar utveckling och relevanta miljömål. Detta mål sammanfaller i vissa delar med målen för CAP och bidrar därför även till uppfyllelse av dessa.

De finansiella förutsättningarna för landsbygdsprogrammets omfattning under övergångsperioden är i nuläget inte kända. Enligt beställning ska vi därför redovisa alternativa förslag för omfattningen av programmet under övergångsperioden med budgetnivå som motsvarar nuvarande budgetnivå samt alternativ som innebär en minskning av budgeten på upp till 30 procent.

Vidare ska samtliga föreslagna ändringar jämfört med nuvarande program motiveras utifrån ett behovsperspektiv i förhållande till måluppfyllelse för programmet samt en effektiv och korrekt förvaltning och samråd ske med länsstyrelserna och övriga berörda förvaltningsmyndigheter.

Jordbruksverkets förslag till vilka åtgärder som ska tillföras pengar under förlängningsåren

Fokus på livsmedelsstrategin, inklusive miljömålen

Jordbruksverket föreslår ett kraftfullare, smalare, vassare och enklare program som på ett tydligt sätt sätter jordbruket och en hållbar matproduktion i hela landet i fokus. Förslaget innebär därför att redan under förlängningsåret fokusera pengarna till färre åtgärder. De åtgärder som föreslås kommer på ett effektivt sätt bidra till livsmedelsstrategins mål, relevanta miljömål och samtidigt även bidra till landsbygdenas utveckling på många sätt.

Prioritera jordbrukarstöden

Jordbrukarstöden i landsbygdsprogrammet, det vill säga miljöersättningarna, ersättningarna till ekologisk produktion, djurvälståndersättningarna och kompensationsstödet, bör prioriteras högt. De är avgörande både för jordbrukets konkurrenskraft och jordbrukets bidrag till miljönytta och minskad miljöpåverkan, såsom biologisk mångfald, minskat näringsläckage och bättre vattenkvalitet. Genom miljöersättningarna kan jordbrukarna utföra kollektiva nyttor i form av miljötjänster, och ersättningen för dessa miljötjänster utgör en viktig del av jordbrukarnas inkomster. Det är viktigt med stabilitet inom jordbrukarstöden för att ge jordbrukarna förutsättningar att långsiktigt kunna planera sin ekonomi och verksamhet.

Färre projekt- och företagsstöd ger ett enklare och effektivare program

Den övergripande slutsatsen från Riksrevisionens granskning av landsbygdsprogrammet 2014-2020 (RiR 2018:26) var att det stora antalet åtgärder har försvårat genomförandet, lett till ökade administrativa kostnader och försenade utbetalningar av stöd. Därför är det viktigt att antalet åtgärder minskas väsentligt under förlängningsåren. Det bör ses som en infasning till innehållet i den strategiska plan som styr vilka stöd som kommer att finnas i kommande CAP. De stora förenklingsåren nås när hela områden tas bort från programmet, som stöd till skogliga åtgärder, bredband, service och flera andra stöd för mer allmän landsbygdsutveckling.

Vi anser att både bredbandsutbyggnad och kommersiell service är viktigt ur många aspekter för landsbygdernas utveckling men vår bedömning är att dessa stöd passar betydligt bättre som nationella stöd, se mer under avsnitt ”Stöd till bredband och kommersiell service bör hanteras nationellt, utanför CAP” nedan. Även stöd till stängsel mot rovdjur, lantrasföreningar och fäbodars föreslås hanteras nationellt, utanför CAP. I förslaget med dagens budgetnivå finns dock medel till dessa under 2021, för att säkerställa kontinuitet om de nationella stöden inte hinner tas fram under 2020, se budgetförslagen nedan.

Vi föreslår inga medel till skogliga åtgärder (Skogsstyrelsen) eller till lokal serviceutveckling (Tillväxtverket) även om de båda myndigheterna lämnat önskemål om detta. Dessa stöd lyfts inte som prioriterade i behovsanalysen för kommande CAP.

Vi föreslår inte heller några medel till generella åtgärder för attraktiv landsbygd såsom investeringsstöd till småskalig infrastruktur, idrotts- fritidsanläggningar, samlingslokaler, småskaliga turisminvesteringar, natur- och kulturinsatser till förlängningsåren. Dessa allmännyttiga investeringar kan redan idag genomföras inom lokalt ledd utveckling genom leadermetoden och vi föreslår i enlighet med tidigare yttrande att den här typen av insatser framöver helt genomförs inom ramen för Leader där det lokala engagemanget är stort och där lokala utvecklingsstrategier kan ta ett helhetsgrepp över behoven. I behovsanalysen för den strategiska planen för genomförandet av den gemensamma jordbrukspolitiken i Sverige sägs att landsbygdernas attraktivitet bland annat kan stärkas exempelvis genom leadermetoden.

Vissa miljöinvesteringar med liten efterfrågan föreslås också tas bort, som stöd till engångsröjning, reglerbar dränering, restaurering av kulturmiljöer i renskötselområdet och energigrödor.

Investeringsstödet till jordbrukets konkurrenskraft bör även inkludera stöd till klimatanpassning och minskad klimatpåverkan, och inga särskilda åtgärder bör finnas för investeringar i exempelvis täckning av gödselbrunnar eller energieffektivisering. De två förädlingsstöden som är mycket lika varandra bör göras om till ett stöd med fokus på att skapa jobb. Samarbetsåtgärden bör fokuseras till färre delåtgärder som i sin tur kan breddas innehållsmässigt, med fokus på projekt som bidrar till livsmedelsstrategin och miljömålen.

Detta innebär ett mindre komplext program med exempelvis färre målgrupper, färre budgetar, färre handläggande myndigheter samt att både handläggande myndigheter och förvaltningsmyndigheten behöver ha sakkompetens inom färre områden. Det är framför allt inom projekt- och företagsstöden som antalet åtgärder kan minskas.

De investeringsstöd och projektstöd som i första hand bör prioriteras är stöd till sådan kompetensutveckling, rådgivning och samarbete, inklusive innovationsstöd som bidrar till livsmedelsstrategin och miljömålen samt investeringsstöd för jordbrukets konkurrenskraft och miljöinvesteringen till våtmarker och andra vattenåtgärder. Hur många åtgärder som kan tillföras medel beror dock på hur stor budgeten för åren 2021-2022 kommer att vara, se mer

nedan. Se även bilaga 13 som beskriver vissa överväganden för projekt- och företagsstöden.

Förslag till fördelning av medel vid olika stor budget

Hur pengarna bör fördelas mellan olika åtgärder beror på vilken budget som kommer att tillföras till landsbygdsprogrammet under förlängningsåren. Här redovisas Jordbruksverkets förslag utifrån tre olika budgetnivåer:

1. En budgetnivå som motsvarar nuvarande nivå, det vill säga en oförändrad årsbudget jämfört med en genomsnittlig årsbudget under åren 2014-2020.
2. En budgetnivå som är 15 procent lägre än nuvarande nivå.
3. En budgetnivå som är 30 procent lägre än nuvarande nivå.

Utgångspunkten för dessa alternativ är ökad fokus på livsmedelsstrategins mål, på jordbruk och jordbrukets miljö. Vi vill se ett kraftfullare, smalare, vassare och enklare program som på ett tydligt sätt sätter jordbruket i fokus. De åtgärder som föreslås tas bort i avsnittet ovan om ”Färre projekt- och företagsstöd ger ett enklare och effektivare program” finns därför inte med i budgetförslagen.

Det innebär, som tidigare nämnts, att jordbrukarstöden prioriteras högt. Mer detaljer om jordbrukarstöden i budgetalternativen framgår i bilaga 4, 5 och 6.

I samtliga alternativ föreslår vi att stödet till lokalt ledd utveckling under övergångsperioden har en budget på en låg nivå för att sedan kunna utökas när de nya lokala utvecklingsstrategierna kommer igång 2023. Detta för att få mer pengar till projekt som prioriteras av de nya områdena under åren 2023-2027. En del av budgeten behöver gå till förberedande stöd, så att nya leaderområden kan arbeta fram de nya strategierna.

1. Nuvarande budgetnivå

I detta förslag ingår flera satsningar på stöd och ersättningar som bidrar till livsmedelsstrategin, vilket innebär att budgetnivåerna för dessa stöd ökas markant. Följande stöd och ersättningar föreslås vid nuvarande budgetnivå:

- Höjd ersättningsnivå för betesmarker och slåtterängar samt kompensationsstöd. Utrymmet är cirka 476 mnkr/år.
- Stäng vallodling, restaurering av betesmarker och slåtterängar, skyddszoner samt komplement för nyanslutning och utökning av åtagande. För motiv se bilaga 4. Kompensationsstödet, ekologisk produktion, djurvälferdsersättningar och övriga miljöersättningar fortsätter utan förändring.
- Utökning för kompetensutveckling och rådgivning i linje med uppdraget Jordbruksverket lämnat om kompetensutveckling i Sveriges strategiska plan (Dnr 3.1.17-00718/2020) samt återföring av vissa pengar som stoppats för att säkerställa pengar till miljöersättningarna där intresset

varit större än beräknat under åren 2014-2020. 339 mnkr/år varav återföringar 46 mnkr.

- Utökning investeringsstöd jordbruk till 460 mnkr/år och förädlingsstöd till 50 mnkr/år.
- Förstärkt budget till startstöd, ökar till 50 mnkr/år.
- Våtmarker och andra vattenåtgärder, något större budget än idag, 60 mnkr/år.
- Biogas, 30 mnkr/år.
- Innovationsstöd (EIP), dagens genomsnitt plus återföring av indragna medel, 85 mnkr/år.
- Samarbetsstöd i nivå med genomsnitt hittills samt återföring av vissa indragna medel, 109 mnkr/år.
- Inga nya pengar till bredband, service och allmän landsbygdsutveckling.

2. En budgetnivå som är 15 procent lägre än dagens nivå

Även i detta förslag, med 15 procent lägre budget, ligger fokus huvudsakligen på jordbrukarstöden samt andra stöd som bidrar till livsmedelsstrategin och miljömålen på ett effektivt sätt. Nivåerna för investeringsstöden, kompetensutveckling och rådgivning har dock sänkts. Följande stöd och ersättningar föreslås vid en budget som är 15 procent lägre än nuvarande nivå:

- Stäng restaurering av betesmarker och slåtterängar, skyddszoner samt komplement för nyanslutning och utökning av åtagande, vallodling stängs även för förlängning. För motiv se bilaga 4. Kompensationsstödet, ekologisk produktion, djurvälståndersättningar och övriga miljöersättningar fortsätter utan förändring, -74 mnkr/år.
- Medel till startstöd, förstärkt budget jämfört med idag men lägre än alt 1a, 30 mnkr/år.
- Fortsatt utökad satsning på kompetensutveckling och rådgivning men på lägre nivå än i alt 1a, 290 mnkr/år.
- Investeringsstöd jordbruk ökar jämfört med idag till 400 mnkr/år och förädlingsstöd till 30 mnkr/år.
- Våtmarker och andra vattenåtgärder, ungefär samma genomsnitt per år som idag, 50 mnkr/år.
- Biogas 15 mnkr/år vilket är genomsnitt idag.
- Innovationsstöd (EIP), höjd nivå jämfört med dagens budget men lägre än alternativ 1a, 72 mnkr/år.
- Samarbetsstöd i nivå med genomsnitt hittills, 90 mnkr/år.
- Inga nya pengar till bredband, service och allmän landsbygdsutveckling.

3. En budgetnivå som är 30 procent lägre än dagens nivå

En budget som är 30 procent lägre än dagens får stora konsekvenser för både möjligheterna att nå målen med livsmedelsstrategin och programmets bidrag till landsbygders utveckling. Ett program med denna budget bör huvudsakligen fokusera på jordbrukarstöden eftersom de är avgörande både för jordbrukets miljöarbete och för dess konkurrenskraft. Det blir då endast 230 mnkr kvar till projekt- och företagsstöden. Detta innebär oroväckande lite pengar till både kompetensutveckling, rådgivning, investeringsstöd till exempelvis jordbrukets konkurrenskraft och våtmarker. Detta kommer att ha betydande inverkan på möjligheterna för Sverige att få ett hållbart jordbruk i hela landet. Följande stöd och ersättningar föreslås vid en budget som är 30 procent lägre än nuvarande nivå:

- Stäng restaurering av betesmarker och slåtterängar, skyddszoner samt komplement för nyanslutning och utökning av åtagande, vallodling stängs även för förlängning. För motiv se bilaga 4. Kompensationsstödet, ekologisk produktion, djurvälståndersättningar och övriga miljöersättningar fortsätter utan förändring, -74 mnkr/år.
- Kompetensutveckling och rådgivning, 70 mnkr/år, innebär mer än en halvering av genomsnitt idag (186 mnkr/år idag).
- Mer än en halvering av budget till jordbrukets konkurrenskraft, 130 mnkr/år.
- Våtmarker och andra vattenåtgärder, 20 mnkr/år.
- Innovationsstöd (EIP), 10 mnkr/år.

Jordbruksverkets förslag till budget för år 2021

I bilaga 1 framgår alla alternativa beräkningar samt även sammantagen budget för 2021 och 2022.

En närmare redovisning inom vilka stödåtgärder budgetmedel har dragits in samt vilka myndigheter som berörs framgår av bilaga 2. Mer detaljer om beräkningar för jordbrukarstöden finns i bilagor 4,5 och 6.

Andra budgetalternativ redovisas i bilagorna 1 och 7. Eftersom utkastet till behovsanalysen för kommande CAP uttrycker att behov av stöd till bredband och kommersiell service kan mötas inom CAP framgår alternativ för detta här. Det är dock inte något alternativ som Jordbruksverket rekommenderar.

Jordbruksverkets förslag till budget för år 2021		Förlängningsår 2021		
		Alt 1a	Alt 2a	Alt 3a
	Referens, budget efter programändring 6, 1 år, mnkr	Oförändrad budget, 1 år, mnkr	Budget 15% lägre, 1 år, mnkr	Budget 30% lägre, 1 år, mnkr

Tillgänglig budget	5 305	5 305	4 510	3 714
Jordbrukarstöd*, prognos med dagens utformning	3 287	3 287	3 287	3 287
Jordbrukarstöd, förenklingar som Jordbruksverket föreslår.		Mindre förenkling	Mindre förenkling	-74
Jordbrukarstöd, extra satsning, höjda ersättningsnivåer		476	-	-
TA medel 4%	212	212	180	149
Leader	197	123	123	123
Kvarvarande belopp PoF**	1 609	1 207	993	229
Kompetensutveckling, (ej SKS, TVV)***	130	240	205	50
Rådgivning, (ej SKS)	55	99	84	20
Investeringsstöd jordbruk, konkurrenskraft, energi, klimat	350	460	400	129
Förädlingsstöd	19	50	30	-
Miljöinvesteringar, stängsel mot rovdjur	9	10	-	-
Miljöinvesteringar, engångsröjning ,reglerbar dränering, tvåstegsdiken	2	-	-	-
Startstöd	20	50	30	-
Investeringsstöd, biogas	13	30	15	-
Investeringsstöd, energi (ej jordbruksföretag)	16	-	-	-
Investeringsstöd, nya jobb livsmedelsstrategin, annat än jordbruk	45	-	-	-
Bredband	622	-	-	-
Investeringsstöd, kommersiell service (ref.belopp avser beviljat per år)	80	-	-	-
Kulturmiljö renskötselområdet	3	-	-	-
Våtmarker och förbättrad vattenkvalitet	51	70	60	20
Lantraser	4	4	-	-
EIP	56	85	69	10
Samarbete, (ej SKS, TVV)	70	108	100	-
Skogliga åtgärder, (SKS)	34	-	-	-
Lokal serviceutveckling, (TVV)	23	-	-	-
Attraktiv landsbygd, förs över till LLU	70	-	-	-
SUMMA PoF	1 674	1 207	993	229
Balans		0	0	0
*Miljöersättningar, kompensationsstöd, ekologisk produktion, omställning till ekologisk produktion, djurvälståndersättningar. Medel för tidigare övergångsår ingår inte. ** Projekt- och företagsstöd *** SKS = Skogsstyrelsen, TVV = Tillväxtverket				

Stöd till bredband och kommersiell service bör hanteras nationellt, utanför CAP

Stöd till bredband och kommersiell service nämns i behovsanalysen för kommande CAP som möjliga att hantera inom CAP. Jordbruksverket tycker dock att det är olämpligt och föreslår att dessa stöd hanteras nationellt.

Bredband

Fortsatta investeringar i bredband är helt avgörande för utvecklingen av landsbygderna såväl som modernt jordbruk som är högteknologiskt idag. Det finns i de områden där marknaden inte själv klarar av att bygga ut bredband ett stort behov av stöd till bredbandsinvesteringar. Jordbruksverket konstaterar dock att det nu finns ett nationellt bredbandsstöd som hanteras av Post- och telestyrelsen (PTS) som är regeringens expertmyndighet på området. Jordbruksverket föreslår därför att bredbandsstödet tas bort från landsbygdsprogrammet. Att ha stöd för bredband både inom CAP och nationellt blir ineffektivt och gör det mer komplext både för stödsökande och de myndigheter som hanterar stöden. Förutom komplexiteten som skapas genom två parallella stödsystem ställer EU-finansieringen särskilda krav. Bredbandstödet, jämfört med många andra stödåtgärder, är omgärdat av särskilda krav, villkor och hänsynstaganden. Det krävs i vissa fall också en särskild teknisk kompetens som expertmyndigheten PTS besitter. Utöver detta innebär de långa projektperioderna att det blir extra komplicerat att genomföra stödet inom ett EU-program där det finns krav på viss utbetalningstakt och högt ställda krav på offentliga upphandlingar. PTS är bäst lämpade att avgöra behovet av stöd till bredband, se rapport Uppföljning av regeringens bredbandsstrategi 2020, PTS-ER-2020:21.

Kommersiell service

Jordbruksverket anser stöd för investeringar i kommersiell service (dagligvarubutiker, drivmedel) kan behövas för att tillhandahålla en grundläggande service för befolkningen i Sveriges landsbygder, men att det bör hanteras som ett nationellt stöd utanför CAP. Detta kan ske genom det nationellt finansierade investeringsbidraget till kommersiell service som finns parallellt med landsbygdsprogrammets stöd. Stödet finansieras genom det så kallade 1:1-anslaget för regional utveckling som hanteras av regionalt utvecklingsansvariga aktörer, dvs. landets 21 regioner. Regionerna har också ett av regeringen utpekat ansvar för servicefrågorna och tar därför fram regionala serviceprogram. Vi har förståelse för att 1:1-anslaget kan vara hårt belastat av andra behövliga satsningar varför det kan vara nödvändigt att öronmärka medel för kommersiell service inom anslaget. Tillväxtverket är bäst lämpade att avgöra behovet av stöd till kommersiell service, se även bilaga 3.

Särskild analys av ersättningarna till slåtterängar och komplement till betesmarker och slåtterängar

Under våren 2020 har Jordbruksverket skickat diverse underlag till Näringsdepartementet som rör slåtterängar. Underlaget har på efterfrågan varit specifikt kopplat till myrslåtterängar som får miljöersättning i norra Sverige.. Arealen myrslåtterängar med miljöersättning och komplement har under senare år ökat markant och utgör nu en betydande del av arealen slåtterängar med särskilda värden. Inom ramen för denna beställning har vi fortsatt analysera ersättning till dessa marker.

Det finns idag uppskattningsvis cirka 4 000 hektar myrslåtterängar i Norrbotten och miljöersättning med tillhörande komplement lieslätter, höhantering och svårtillgängliga platser ger en årlig kostnad på cirka 60 miljoner kronor per år. En hektar myrslåtteräng kan få miljöersättning med upp till 15 200 kronor per år om alla ovan komplement blir beviljade. Det finns indikationer på att denna areal kommer att öka ytterligare då många har sökt nya åtaganden för myrslåtterängar i år.

För att minska inflödet av nya marker i ersättningen är vårt förslag att stänga komplementen för nyanslutning och utökning under 2021 och 2022. Det är främst komplementen lieslätter och höhantering men även svårtillgängliga platser som är kopplade till myrslåtterängar. Stängningen påverkar dock sökande i hela landet, vi bedömer att de flesta slåtterängar som är godkända för miljöersättning och som sköts redan ingår i ett åtagande.

Våra analyser visar att kalkyler och konstruktion av ersättningar inte är anpassade efter stora slåtterängar av våtmarkskaraktär. Inför nästa period föreslår vi därför att utreda om dessa ska utgöra en egen markklass. Det blir då möjligt att anpassa kalkyler, komplement och konstruktion utifrån de förutsättningar som är gemensamt för dessa marker. En analys och fördjupning av förslag finns i bilaga 8, särskilda kommentar om komplement finns också i bilaga 11.

Hantering av åtaganden under förlängningsåren

Att fortsätta hantera åtaganden som nu d.v.s. att de som söker nytt eller utökar sitt åtagande får 5 nya år är inte förenligt med förslag till övergångsregler vilka säger att åtaganden ska vara 1-3 år. Den kortare perioden har EU-kommissionen föreslagit för att vi ska kunna avsluta åtagande så att ett nytt åtagande startar när den nya genomförandemodellen och strategisk planen träder ikraft.

Vi föreslår att det förutom möjlighet till förlängning även är öppet att söka nytt åtagande samt att utöka sitt befintliga åtagande. Detta är i linje med vad Jordbruksverket tidigare förespråkade och det alternativ som passar med övriga förslag vi ger i detta svar. Detta är mer kostsamt för handläggning och budget än att enbart tillåta förlängningar men mer stabilt för sökande och ger kontinuitet i miljöarbete. I bilaga 10 finns mer detaljer kring de olika alternativen. Ur ett IT-perspektiv så innebär de båda alternativen vi analyserat förändringar i flera olika system. Ändringar krävs i båda alternativen, de är dock av olika karaktär. Kostnaden är ungefär lika stor.

För hantering av de åtaganden som har slutår 2023 eller 2024 behöver vi en lösning som innebär att åtaganden avslutas. I de fall det finns en ersättning med motsvarande syfte i strategisk plan kan sökande kan välja att avsluta sitt åtagande eller att gå in i ett nytt med de regler som gäller i strategisk plan.

Det finns några ersättningar som behöver hanteras särskilt, dels våtmarker men framförallt de ersättningar som vi föreslår ska flytta till eco-scheme. Om sökande vill ska hen få fortsätta sitt fleråriga åtagande inom ramen för pelare 2 även om en liknande ersättning finns som eco-scheme. Att ha liknande ersättningar i båda pelarna och då låta åtaganden från denna period löpa på i strategisk plan kommer att innebära en mycket stor kostnad för IT-utveckling eftersom vi behöver anpassa nuvarande ersättningar till den nya leveransmodellen, grundvillkor och nya regelverk. Det kräver även parallell förvaltning av IT system. Önskemålet är därför att avsluta de åtaganden som i nästa programperiod blir eco-scheme, förslagsvis med motivet att budget är slut inom ramen för pelare 2.

För mer detaljer se bilaga 10.

Lokalt ledd utveckling genom leadermetoden

Av beställningen framgår att budgeten för lokalt ledd utveckling ska innehålla förberedande stöd för att ge förutsättningar för en snabb uppstart av åtgärden. I detta avsnitt sammanfattas vårt förslag av bilaga 12 framgår vilka beräkningar som ligger till grund för förslaget.

Vi har i dagsläget inte gjort närmare beräkningar av behovet men bedömer att nivån för förberedande stöd bör ligga på ungefär 40 miljoner kronor. Bedömningen utgår från att vi inför nuvarande period hade motsvarande stöd om cirka 35 miljoner konor för alla fonderna sammantaget.

Vi föreslår att Leader har en budget på 123 miljoner kronor per år totalt under övergångsåren. Man kan överväga en högre budget för 2022 men detta har inte beaktats i beräkningarna. Budgeten för Leader utgår från att det avsätts 5 procent av EU-budgeten till Leader samt att EU står för 80 procent av den totala leaderbudgeten. Ett motiv för en lägre budget under övergångsperioden är att det under den tiden ska förberedas för den nya CAP-strategin samtidigt som hanteringen av nuvarande pågående program fortsätter. En lägre budgetnivå under förlängningsperioden kan öka möjligheten till en betydligt högre budget 2023 då målsättningen är att hela landet ska ha möjlighet att genomföra Leader.

Inför kommande CAP förslår vi att stöd till landsbygdernas utveckling som inte har direkt koppling till jordbruket fokuseras till Leader. Genom den lokala förankringen som leadermetoden ger ökar förutsättningarna för att den typen av småskaliga, allmännyttiga projekt blir långsiktigt hållbara. Det är viktigt att ta tillvara leadermetodens styrkor, det vill säga det stora lokala engagemanget där lokala utvecklingsstrategier kan ta ett helhetsgrepp över behoven. Ett annat motiv är att undvika de dubbla stödmöjligheter som nu finns.

Vilka åtgärder bör öppnas upp under övergångsperioden?

Av beställningar framgår att en särskild analys ska göras av vilka angelägna åtgärder som bör öppnas upp igen under övergångsperioden. I detta avsnitt sammanfattas vårt förslag. I bilaga 3 framgår vilka bedömningar som ligger till grund för förslaget. Se även bilaga 13 för mer information om de överväganden som gjorts.

På grundval av vårt övergripande fokus på jordbruk, jordbrukets miljö och livsmedelsstrategin föreslår vi att medel återförs till:

- Kompetensutveckling och rådgivning,
- Investeringar för våtmarker och andra vattenåtgärder,
- Innovationsstödet, EIP,
- Samarbete, projektstöd för livsmedelsstrategin.

Vi föreslår att följande stöd inte öppnas upp igen:

- Investeringsstöd till energi och klimat inom jordbruksföretag. Det indragna beloppet är endast 10 miljoner kronor och vi ser en möjlighet att genomföra den här typen av investeringar inom ramen för stödet till jordbrukets konkurrenskraft.
- Investeringsstöd till energisatsningar i andra företag än jordbruksföretag. Bedömningen är att sådana insatser bör rymmas inom klimatklivet.
- Investeringar för kulturmiljöer i renkötselområdet. Hittills har det endast beviljats stöd om 1,6 miljoner kronor och det finns inga ansökningar inne.
- Stöd till småskalig infrastruktur, idrotts- och fritidsanläggningar och samlingslokaler, rekreation och turisminfrastruktur, samt natur- och kulturmiljöer, inklusive hembygdsgårdar är stöd som i huvudsak syftar till attraktiv landsbygd för boende och besökare. Vi föreslår att den här typen av insatser framöver helt genomförs inom ramen för Leader där det lokala engagemanget är stort och där lokala utvecklingsstrategier kan ta ett helhetsgrepp över behoven.
- Lokal serviceutveckling inom kompetensutveckling och samarbetsstöd som hanteras av Tillväxtverket föreslås att inte öppnas upp igen. Vår bedömning utgår från vårt fokus på jordbruk, jordbrukets miljö och livsmedelsstrategin.
- Skogliga åtgärder inom samarbetsstödet drogs in. Vi föreslår att åtgärden inte öppnas upp igen. Motiveras även här utifrån vårt fokus på jordbruk, jordbrukets miljö och livsmedelsstrategin.

Andra frågor i beställningen

Läs mer i bilaga 14 om nedanstående frågor:

- Förenkling och effektivisering, utöver den stora förenkling som färre antal åtgärder innebär. Mer detaljer om förenkling av jordbrukarstöden beskrivs i bilaga 4 och för projekt- och företagsstöden i bilagorna 15, 16 och 17.
- Utredning om kompetensutveckling inom CAP
- Startstöd
- Covid-19
- Samråd med andra myndigheter. Mer information finns även i bilagorna 9 och 18.
- Indikatorer och finansieringsandelar

I detta ärende har generaldirektören Christina Nordin beslutat. Lina Andersson har varit föredragande. I den slutliga handläggningen har även chefsjuristen Anders Swahnberg, Olof Johansson, Mirja Hjers, Niclas Purfürst, Tjitte de Vries, Patrik Alenfelt, Andreas Mattisson, Thérèse Ljungquist, Pasi Kemi, Emma Svensson och Pär Åkesson deltagit.

Christina Nordin

Lina Andersson

Yttrandet har signerats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Bilagor

Bilaga 1	Budgetberäkningar 2021 och 2022
Bilaga 2	Tabell indragna medel insatsområde och myndighet
Bilaga 3	Vilka åtgärder bör öppnas upp
Bilaga 4	Jordbrukarstöd prognoser, budgetalternativ och förenklingar
Bilaga 5	Jordbrukarstöd, beräkningar budgetalternativ
Bilaga 6	Jordbrukarstöd, beskrivningar för prognoser 2021-2022
Bilaga 7	Alternativ med bredband och service
Bilaga 8	Särskild analys slätterängar
Bilaga 9	Naturvårdsverket synpunkter slätterängar
Bilaga 10	Jordbrukarstöd, hantering av åtagande

- Bilaga 11 Särskild analys komplement till betesmarker och slåtterängar
- Bilaga 12 Lokalt ledd utveckling
- Bilaga 13 Överväganden projekt- och företagsstöd
- Bilaga 14 Andra frågor i beställningen
- Bilaga 15 Förenklingsförslag för förlängningsåren projekt-företag
- Bilaga 16 Förenklingsförslag utanför programmet projekt-företag
- Bilaga 17 Förenklingsförslag bedömning nytta insats projekt-företag
- Bilaga 18 Länsstyrelsernas samrådssvar